

Toespraak

van de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, prof.dr. J.A. Bruijn

Herdenking A.A.M. (Dries) van Agt (1931-2024)

datum 27 februari 2024

Op maandag 5 februari jl., drie dagen na zijn 93^e verjaardag, overleed Dries van Agt, oud-minister-president van Nederland.

Ik heet ook zijn familie welkom bij deze herdenking.

De kleurrijke en eigenzinnige Van Agt maakte in de jaren zeventig en het begin van de jaren tachtig deel uit van het landbestuur, eerst als minister van Justitie en vervolgens zes jaar als minister-president. Het waren roerige tijden, waarin Nederland sterk veranderde.

Dries van Agt wordt als Andreas Antonius Maria van Agt op 2 februari 1931 geboren in het Brabantse Geldrop. Als oudste van vijf kinderen groeit hij op in een katholiek gezin. Hij beschrijft zijn jeugd als 'het Brabant van toen. (...) Je was er geborgen. De samenleving was overzichtelijk.'

Na de middelbare school in Eindhoven gaat Van Agt rechten studeren in Nijmegen, waar hij ook zijn latere echtgenote Eugenie ontmoet. Hij begint als advocaat en is vervolgens als jurist werkzaam bij de ministeries van Landbouw en Visserij en van Justitie. Hij vervolgt zijn loopbaan als hoogleraar aan de Universiteit van Nijmegen en wordt in 1971 minister van Justitie.

De man die zegt geen politieke carrière te ambiëren, voert als minister van Justitie in de kabinetten-Biesheuvel en het kabinet-Den Uyl debatten die spetteren en knetteren; zoals over de vrijlating van de Drie van Breda, de zaak Menten en de treinkaping bij De Punt.

Hij vindt het moeilijk als mensen hem als conservatief bestempelen, omdat dat volgens hem 'notoir onjuist' is. Van Agt krijgt dat verwijt vanwege de sluiting van abortuskliniek Bloemenhove, maar is in 1976 tegelijkertijd een van de bewindspersonen die zorgen voor wijziging van de Opiumwet waardoor bezit van hennep voor eigen gebruik niet langer als misdrijf wordt gezien.

Wat weinig mensen nu nog weten, is dat Van Agt in 1973 17 dagen minister ad interim is van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. In die hoedanigheid verdedigt hij in de Eerste Kamer een wet tot verhoging van de omroepbijdrage. Van Agt noemt in het debat het kabinet-Biesheuvel II 'supreem demissionair', zijn overtreffende trap van de demissionaire status. Drie dagen na het debat treedt het kabinet-Den Uyl aan.

Van 1977 tot 1983 is Van Agt premier. In dezelfde tijd wordt het CDA geboren – de fusiepartij van KVP, CHU en ARP – waarvan hij de aanvoerder is. Bovendien wordt het afbreken van zwangerschappen onder het kabinet-Van Agt gelegaliseerd en blijkt zijn standpunt over abortus veel genuanceerder dan menigeen denkt.

Hier, in de senaat, verdedigt hij het beleid van zijn regering tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen. In 1981 begint hij zijn beantwoording met de verzuchting dat – en ik citeer – "de jaarlijkse gedachtewisseling met deze Kamer opnieuw een reeks van boeiende beschouwingen heeft voortgebracht. Voor de regering is dit telkenjare een tweetal etmalen van bezinning. Het is een vorm van volwasseneducatie, z gezegd!" Einde citaat. Ik ben benieuwd of de huidige premier die beschouwingen in dit Huis de afgelopen 14 jaar op dezelfde wijze heeft ervaren.

Velen wezen de afgelopen weken al op het bloemrijke taalgebruik van Dries van Agt. Ik haal in dat verband graag oud-Eerste Kamervoorzitter Piet Steenkamp aan die over Van Agt zei dat hij zich in formatieonderhandelingen gedroeg 'als een betonnen bunker met bloemetjes versierd'.

datum 27 februari 2024

blad 2

Na het verlaten van de Nederlandse politiek blijft Van Agt bestuurlijk actief als commissaris van de Koningin in Noord-Brabant en ambassadeur van de Europese Gemeenschap in Japan en de Verenigde Staten. Bovendien zet hij zich later als erevoorzitter van de door hem opgerichte stichting The Rights Forum in voor de rechten van de Palestijnen.

Toen men hem na zijn vertrek als premier vroeg hoe hij herinnerd wilde worden, antwoordde Van Agt – en vanzelfsprekend citeer ik hem opnieuw – “als een *clair obscur* dat straks in de herinnering zal vervagen als het veelkleurig loofbos onder de melancholieke nevels van de herfst”.

Dries van Agt was een onconventioneel en vernieuwend politicus die altijd zichzelf is gebleven, tot op de dag van zijn overlijden. Een moment dat hij samen met zijn geliefde Eugenie koos.

Van Agts bijdrage aan de Nederlandse samenleving en de plaats van Nederland in de wereld is van grote waarde geweest. Wij herdenken hem vandaag dan ook met het grootste respect. Moge dit respect en de grote waardering voor zijn verdiensten voor ons land tot steun zijn voor zijn kinderen, kleinkinderen, verdere familie, en zijn vrienden.

Ik geef het woord aan de minister-president.